

Lublin, wrzesień 2019 r.

Dr hab. Beata Jeżyńska prof. UMCS
Katedra Prawa Rolnego i Gospodarki Gruntami
Wydział Prawa i Administracji UMCS w Lublinie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Wiktorii Osdoby

Podstawy normatywne nowej regulacji Rynku Rolnego w Unii Europejskiej

Warszawa 2019, s. 261

1. Ogólne kryteria redakcyjne

Rozprawa doktorska mgr Wiktorii Osdoby nosi tytuł „*Podstawy normatywne nowej regulacji Rynku Rolnego w Unii Europejskiej*”. Zawiera cztery rozdziały merytoryczne oraz rozważania wstępne (Wstęp), rozważania końcowe (Zakończenie), streszczenie w języku polskim, wykaz skrótów, bibliografię obejmującą wykaz literatury, orzecznictwa i stron internetowych oraz spis rysunków i tabel. Autorka wskazała także słowa kluczowe, oznaczenie dziedziny według programu Sokrates – Erasmus oraz tytuł pracy w języku angielskim.

Konstrukcja pracy ma tradycyjne ujęcie wyróżniające kolejno ponumerowane rozdziały. Każdy z rozdziałów został wewnętrznie rozbudowany, treść rozważań podzielona na punkty i podpunkty, a w rozdziałach drugim i czwartym na podpunkty wielostopniowe. Wszystkie rozdziały są merytorycznie powiązane z tematem pracy i stanowią zamkniętą całość rozważań wraz z merytorycznym ich podsumowaniem.

Odnosząc się do oceny konstrukcji pracy, już w tym miejscu należy zaznaczyć, że przyjęta przez Autorkę systematyka, nie do końca jest oczywista dla czytelnika, a

niekiedy prowokuje do pytań o kryteria i uzasadnienie dla dokonanego wyróżnienia poszczególnych wewnętrznych jednostek redakcyjnych.

Prowadzone przez Autorkę rozważania koncentrują się wokół tezy głównej rozprawy i prowadzone są w miarę konsekwentnie, akcentując najważniejsze dla postawionych hipotez badawczych zagadnienia, oparte na rzetelnie zgromadzonym dorobku piśmiennictwa przede wszystkim krajowego. Literatura prawnicza, została uzupełniona powiązaną z tematem rozprawy literaturą nauk ekonomicznych, statystycznych i zarządzania. Nieco słabiej wypada ocena wykorzystania publikacji zagranicznych (tylko 15 na 250 powołanych pozycji literatury) oraz niemal symboliczne wykorzystanie orzecznictwa sądów krajowych i europejskich (łącznie 5 orzeczeń), co w kontekście tematu pracy, nieco zaskakuje.

Hipotezy badawcze zostały poprawnie sformułowane oraz trafnie uzasadnione, wskazując na ich znaczenie dla zasadniczego toku rozumowania i wnioskowania. Spisy, odsyłacze oraz wykazy zawarte w pracy, zostały sporządzone poprawnie, choć Autorka nie ustrzegła się tu pewnych drobnych uchybień, uzupełnienia wymaga zwłaszcza wykaz skrótów. Wskazane usterki redakcyjne, nie mają znaczenia dla ostatecznej oceny ogólnych kryteriów redakcyjnych, które w wymaganym zakresie uważam za spełnione.

2. Temat rozprawy

Wybór tematu rozprawy doktorskiej został dokonany trafnie, jest aktualny i ma zasadnicze znaczenie dla funkcjonowania producentów rolnych w istniejących warunkach rynkowych. Organizacja rynku rolnego ma także znaczenie dla bezpieczeństwa żywnościowego konsumentów. Autorka obszernie prezentuje współczesne uwarunkowania obrotu produktami rolnymi, a w ostatniej części pracy, wskazała na nowe zagrożenia jakie mogą ujawnić się przy uczestniczeniu w międzynarodowym – globalnym rynku rolnym, zwłaszcza po wdrożeniu porozumień transatlantyckich. Z tych względów należy uznać, że Autorka podjęła zagadnienia bardzo złożone z uwagi na konieczność stałego równoważenia, z jednej

strony potrzeb ochrony i wsparcia rolnictwa europejskiego, zabezpieczenia społecznych potrzeb żywnościowych, a z drugiej zachowania fundamentalnych zasad i wolności gospodarczych zwłaszcza wolnej konkurencji w warunkach nasilających się procesów globalizacyjnych. Problemy stąd wynikające Autorka dostrzegła i podjęła próbę ich wszechstronnego przedstawienia, opracowania i oceny.

W pracy, z zachowaniem wymaganej proporcji, konsekwentnie prezentowane są zagadnienia teoretyczne oraz ich wymiar ekonomiczny. Przyjęta przez Doktorantkę reguła prezentacji zagadnień świadczy o dobrej znajomości prezentowanych problemów, a całość rozważań skutecznie broni się tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym.

Z powyższych względów wybór tematu rozprawy doktorskiej należy uznać za trafny oraz istotny ze względów poznawczych, teoretycznych, społecznych i gospodarczych.

3. Cel i hipotezy badawcza rozprawy

Sformułowany przez Doktorantkę podstawowy cel recenzowanej rozprawy doktorskiej zakłada weryfikację sformułowanych hipotez badawczych oraz przedstawienie instrumentów regulacji rynków rolnych funkcjonujących w ramach wspólnej polityki rolnej Unii Europejskiej, z uwzględnieniem ich ewolucji (s. 12). Hipotezy badawcze ujęte zostały w sześciu punktach Wstępu (s. 10 – 12), i sformułowane jako :

1. brak spójności prawa europejskiego i krajowego w obszarze rynków rolnych; dwutorowość unormowań stanowi barierę rozwoju rynku rolnego;
2. zasady finansowania w poszczególnych krajach członkowskich UE nie są na równym poziomie, a finansowy podział środków oraz liczba stosowanych instrumentów prawnych zależą od sektora rynku;
3. organizacja rynków rolnych jest przejawem interwencjonizmu państwowego, a konstrukcja jednolitego rynku oparta jest na pomocy publicznej, skierowanej przede

wszystkim do najbardziej strategicznych produktów, instrumenty interwencji kształtują tak rynki krajowe jak i jednolity europejski;

4. zmiany w systemie funkcjonowania rynku rolnego powodują także zmiany w strukturach organów administrujących mechanizmami WPR, czego wyraźnym przykładem są zmiany w krajowych agencjach rolnych;

5. instrumenty prawne mają zróżnicowany charakter i obejmują obligatoryjne instrumenty interwencji oraz instrumenty fakultatywne;

6. system rynku rolnego w UE w znacznym stopniu jest uzależniony od uwarunkowań międzynarodowych, a zależność ta będzie wzrastać.

Tak sformułowane hipotezy rozważone zostały przez Autorkę w wyznaczonych poszczególnymi rozdziałami i podrozdziałami polach badawczych. Rozważania poszczególnych pól badawczych nie budzą zastrzeżeń merytorycznych, są prowadzone w sposób świadczący o dobrej znajomości prezentowanych zagadnień oraz z zachowaniem dyscypliny rozważań naukowych. Pewne zastrzeżenia jakie można tu sformułować, zasygnalizowane zostaną w dalszej części recenzji.

4. Metody badawcze

W rozprawie zastosowano przede wszystkim formalno-dogmatyczną metodę badawczą, właściwą dla prowadzonej analizy przepisów prawnych. Analiza obejmuje obszernie wykorzystane regulacje prawodawstwa krajowego i UE kształtujących wspólną organizację rynków rolnych.

Z uwagi na ewolucyjną prezentację zagadnień należących do tematu pracy, Autorka w znacznym stopniu wykorzystywała także metodę historycznoprawną, zaś interdyscyplinarne aspekty rozważań, zwłaszcza ekonomicznych i statystycznych uzasadniły wykorzystanie metod badawczych właściwych tym dyscyplinom naukowym, co pozwoliło Autorce na wykorzystanie ich dorobku. W pracy pojawiły się informacje i dane statystyczne oparte na materiałach ekonomicznych statystycznych, socjologicznych, opracowanych raportach właściwych instytucji

publicznych oraz dane udostępniane i upowszechniane w internetowych bazach źródłowych. Uzupełniająco wykorzystana została także metoda prawnoporównawcza.

Wszystkie metody zostały prawidłowo dobrane i właściwie zastosowane, co świadczy o wymaganym opanowaniu warsztatu naukowego.

5. Układ wewnętrzny i problematyka pracy

Struktura rozprawy doktorskiej mgr Wiktorii Osdoby odpowiada kierunkowi argumentacji wyznaczonemu przez sformułowany cel badawczy, główne wątki problemowe oraz przyjęte przez Autorkę wstępne hipotezy badawcze. Kolejne rozdziały stanowią przedmiot określonych i logicznie ze sobą powiązanych rozważań. Natomiast układ wewnętrzny oraz sformułowane tytuły jednostek redakcyjnych budzą pewne zastrzeżenia, które wskazane zostaną przy ocenie kolejnych rozdziałów.

Recenzując rozprawę należy zwrócić uwagę na następujące zagadnienia stanowiące meritum rozważań.

Wstęp (s. 9-16) stanowi wprowadzenie do zagadnień merytorycznych ujętych w kolejnych rozdziałach. W treści zostały omówione zagadnienie uzasadniające wybór problematyki, cel pracy, metody badawcze i główne wątki problemowe. Wskazano na sześć podstawowych hipotez badawczych. Autorka dokonała też krótkiej prezentacji zagadnień podjętych w kolejnych rozdziałach dysertacji.

Tym samym Wstęp spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim w obszarze nauk społecznych.

Rozdział 1 (s. 17-52) rozprawy, zatytułowany został jako „*Podstawy regulacji rynków rolnych w Unii Europejskiej oraz wpływ regulacji unijnych na regulacje w Polsce*”. Sformułowanie tytułu pod względem językowym nie wydaje się poprawne, już choćby z uwagi na trzykrotne powtórzenie słowa *regulacje*. Zastrzec należy, że choć systematyka ujęcia, powodująca konieczność powtarzania rozważań historycznych, jak i zaproponowane tytuły poszczególnych jednostek, nie do końca są udane, to jednak w warstwie merytorycznej rozważania są poprawne. Z ich treści wynika, że

zamiarem Autorki było przedstawienie genezy i ewolucji wspólnej polityki rolnej ze szczególnym uwzględnieniem organizacji, początkowo branżowych rynków rolnych, a następnie jednolitego rynku rolnego oraz dokonanie pewnych analiz prawnoprównawczych. Autorka w rozważaniach ewolucyjnych trafnie wskazuje na najważniejsze reformy WPR i ich skutki, aż po nową perspektywę rozwoju po roku 2020. Rozważania uzupełnione są regułami finansowania WPR wraz z podaniem danych procentowych obrazujących udział poszczególnych krajów członkowskich, jako beneficjentów udzielanego wsparcia finansowego. Ważne, dla dalszych rozważań zwłaszcza zawartych w rozdziale IV uwzględniającym globalne uwarunkowania kształtujące europejski rynek rolny, są rozważania perspektywy WPR, po roku 2020 (s. 44 – 51). Należy przeto żałować, że Autorka wpływowi czynników międzynarodowych w nowej WPR nie poświęciła ani w tej, ani w dalszej części pracy szerszej uwagi.

Rozważania i analizę w tym rozdziale zamyka Podsumowanie (s. 51-52), zawierające wnioski zgodne z prowadzoną wcześniej analizą, dobrze wyartykułowane i uzasadnione. Autorka w tej części pracy poprawnie zebrała i wykorzystała literaturę przedmiotu.

Rozdział 2 zatytułowany został jako *„Regulacje polskie stanowiące uzupełnienie regulacji europejskich dotyczące rynków rolnych”* (s. 53-129). Także i tu sformułowanie tytułu wymyka się poprawności języka prawniczego. Z zasad stosowania i implementacji prawa europejskiego wynika charakter i znaczenie regulacji prawa krajowego do europejskiego oraz zakres swobody ustawodawcy krajowego, przeto wskazywanie na jego uzupełniające znaczenie może być mylące.

Rozważania rozdziału 2 w dominującej części koncentrują się na uwarunkowaniach społecznych i gospodarczych Polski przed przystąpieniem do UE oraz po przystąpieniu i dokonywaniu procesu dostosowania prawa krajowego do obowiązujących reguł wspólnej polityki rolnej. Autorka dokonuje charakterystyki krajowych rynków rolnych, omawia wdrożone mechanizmy i ich skutki. Stan zobrazowany został danymi statystycznymi i ekonomicznymi (s. 107 – 118).

Autorka, trafnie i z korzyścią dla całości rozważań, wybrała tylko te instrumenty, które uznała za celowe z punktu widzenia rozprawy.

Podsumowanie rozdziału (s. 119 – 123) ujęte zostało syntetycznie, przez zebranie wniosków z dotychczasowych rozważań.

Rozdział 3 „*Rola krajowych agencji interwencyjnych w procesie kształtowania rynku rolnego*” (s. 124 - 159), poprawnie oddaje jego treść, omawia bowiem genezę, ewolucję i zadania krajowych agencji interwencyjnych. Autorka wskazuje wprowadzić także na inne „podmioty polityki rolnej”, ale podkreśla ich odmienny charakter i zadania (s. 124 – 125). Za najciekawsze w tej części pracy uznać należy prezentację kwotową dotacji, która unaocznia globalny poziom wsparcia oraz jego wpływ na obecny kształt polskiego rolnictwa. Natomiast dla rozważań teoretycznych pracy, znacząca jest analiza zawarta w pkt. 3.2. zawierająca ocenę funkcjonowania Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR) na rozwój rynku rolnego (s. 144 – 157). Rozważania zamyka Podsumowanie, ujmując syntetycznie sformułowane wcześniej wnioski. Ocenia zawartości merytorycznej rozdziału III wypada pozytywnie. Natomiast systematyka i sposób ujęcia, budzą zastrzeżenia. Autorka nie zachowała konsekwencji rozważań i przejrzystości podziału. Najpierw przyjęła zbiorcze ujęcie agencji przed powstaniem KOWR (s. 124) i zaprezentowała tu Agencji Rynku Nieruchomości (ARN) oraz Agencji Rynku Rolnego (ARR), potem wyłączyła z nich Agencje Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR - s. 134), a na końcu rozważań co do ARiMR ponownie odniosła się ARN i ARR (s. 138). Bardzo trudno byłoby znaleźć racjonalne uzasadnienie dla dokonanego podziału redakcyjnego.

Rozdział 4 „*Regulacje międzynarodowe dotyczące rynków rolnych*” (s. 160 -227) jest najobszerniejszą częścią recenzowanej rozprawy i stanowi jej szczególnie istotną część merytoryczną. W mojej opinii przesądza o nowatorskim charakterze, a w konsekwencji o pozytywnej ocenie pracy. Kluczowe dla pracy zagadnienie znaczenia i wpływu zawartych i negocjowanych umów i porozumień międzynarodowych w ramach GATT - WTO, porozumień transatlantyckich i dalekowschodnich, zostały

przez Autorkę rzetelnie zaprezentowane, ze wskazaniem potencjalnych korzyści i zagrożeń jakie ze sobą niosą w poszczególnych obszarach uzgodnień. Z rzeczywiście trudną materią wieloletnich negocjacji międzynarodowych, zasad kształtujących postanowienia aktów końcowych kolejnych Rund oraz wpływu na rynki europejskie i rynek krajowy, a także ich znaczenia dla państw trzecich Autorka poradziła sobie w sposób więcej niż odpowiedni. Analiza uwzględnia większość najważniejszych mechanizmów prawnych oraz dokonuje ich oceny legislacyjnej oraz skuteczność ekonomicznej. Prowadzone rozważania prowadzą Autorkę do sformułowania tezy o wyłaniającym się światowym reżimie handlowym (s. 194). Należy żałować, że koncepcji tej nie rozwinęła nieco obszerniej, zwłaszcza zaś nie sformułowała własnej opinii, co od skutków powstania takiego reżimu. Natomiast biegła znajomość założeń porozumień TTIP i CETA w zakresie obszarów rolnictwa, a zwłaszcza produktów żywnościowych oraz sytuacji konsumentów i przedsiębiorców rolnych, uznać należy za wyjątkowe i przesądzające o szczególnym walorze pracy doktorskiej.

Ostatnim elementem rozdziału czwartego jest jego podsumowanie, zawierające skonkretyzowanie wnioski z poprowadzonej wcześniej analizy prawnej.

Zakończenie (s. 228-236) pracy ujęte zostało w sześciu punktach zawierających zestawienie hipotezy badawczej i tezy końcowej będącej wynikiem prowadzonych badań. Podsumowanie rozważań zaprezentowane zostało w sposób precyzyjny i klarowny. Konkluzje stanowią dobry punkt wyjścia do dalszych opracowań i badań. Świadczą o dobrym przygotowaniu merytorycznym, opanowaniu warsztatu naukowego i swobody prezentowania poglądów naukowych przez Doktorantkę.

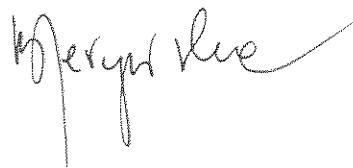
6. Ocena końcowa

Rozprawa doktorska mgr Wiktorii Osdooby porusza zagadnienia aktualne i ważne społecznie i gospodarczo. Jednoznacznie zasługuje na pozytywną oceną końcową. Rozważania są prawidłowo oparte na analizie ustawodawstwa, poglądów

doktryny i orzecznictwa sądowego. Rozprawa stanowi też oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, świadczącego o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Doktorantkę.

W konkluzji stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz.U. z 2017, poz. 1789) i może być przyjęta jako rozprawa doktorska. Wniosuję o dopuszczenie Pani mgr Wiktorii Osdooby do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Wojciech Kuc'.